

KULTURA
LITERATURA
UNIBERTSITATEA
SOZIOLINGUISTIKA

KULTURA

JESUS ETXEZARRAGA

MEÑDE-HONDARREKO GIZONAK

Azkenengotik Emile Cioran eta Julio Caro Baroja joan dira. Mende-hondarreko gizonak. Mendea garaitzeko jaio ziren beste batzuk ere. Gabriel Ramos Uranga esate baterako. Julio Caro Barojak aspaldian zituen nekrologikak idatziak erre d a k-zioetan eta bere lanak utziriko jakituria oinatza aho batez go-raipatu dute gehienek honelakoetan ohi denez.

Julio Caro Barojaren heriotzak baina, gure kultur munduak bizi duen psikopatia bat edo beste azaleratu digu. Harriduraz irakur zitekeen egun gutxitara nola idazten zuen norbaitek ez zegoela doluminerako arrazoirik «ez baitzen gurea». Euskal gizarte hain sentsibilitate desberdinekoan norbait ho-

r rek erabakitzerik balu bezala besteak zer diren, jarrerak, iritziak eta pertsonak epaitzeko fanatismoak ematen duen zorioneko erraztasun horrekin.

«Tolerantzia nahikoa da. Hori, hemen, ez da batere erraza» esan zien Julio Caro Barojak Bernardo Atxaga eta Jimuri haren heriotz ondoko egunetan euskaraz berrargitaratu zuten elkarrizketa batean.□

EGUTEGIAK

Arestian aipaturiko Atxagak egutegiak egiteko aspalditik duen jitea ezaguna da, Akademia Sekretuaren Egutegia lekuko. Trantsizio urte haietan lau lagun, hori bai ondo jarriak, eta hamaika noizean behinkako inguruko bildu zituen Pott Bandak egin zuen keinu berbera egin du ere Lubaki Banda gazteak, Euskal Idazleen Elkartearen eskutik bere agurra kaleratzeko.

Uste genuen hori ere bagenekiela, edo gure aurretikoek ere bazekitela, baina orain dela gutxi jakin dugu nola idatzi behar den era zuzen batean edozein berri nahiz eskutitz edota dokumenturen goienaldetan jarri behar genukeen data eta lekua. Azken ospakizun eta biltzarren ondoren, eta zabal zegoen eskakizun bati erantzunez, Euskaltzaindiak bere erabaki, batzuetan txiki eta bestetan garrantzitsuen berri ahal denik eta gehien zabaltzeari eman dio. Eta holako batean heldu zitzaigun fetxa nola jarri zehazten zuen hori.

Euskararen etorkizuna ziurtatzeko informatika eta telekomunikazioez baliatzeko ahaleginak egiten gabiltzanean iruditzen zaigu, hala ere, zenbait gauza sinpleetan beranduegi ez ote gabiltzan. Euskara hutsez irakasten duten zenbait ikastetxetan planteatzen hasi den arazoa beste erritmo batean doa: informatika gaiak euskaraz azaldu eta ikasi, edo, hizkuntz maila dexentea ziurtatu ondoren, ingelesez egin zuzenean.□

BAKOITZAK BEREIA

Baserri askotarako bideak hango jendeak alde eginda gero konpondu zituztenez, behar zituztenean ez zegoelako nork egin, eta egin dituztenean, sarri, ez dagoelako nork erabili, kultur azpiegitura erraldoietan ere antzerako zerbait jazo daiteke. Egitea zaila izan arren, mantentzea eta bizirik iraunaraztea ez da errazagoa izango. Lurraldeka baino probintziaka dagoen tirabira dirudi honek. Lehen Kursala, Euskalduna Jauregia edo Guggenheim Museoa baldin baziren lehia, ea nork behar zuen gehiago, edo neurkaitzagoa den, ea nork merezi duen gehiago, orain Bilboko eta Euskadiko Orkestra Sinfonikoen etorkina dago azterleen mikroskopiopan.

Onenean ere, ez horren aintzina ezagutu genuen finantza-erparen aldirik ekarriko ez digun erreperazio ekonomikoaren menpeko, diruen banaketaren ardura dutenek argi dute datorren urterako: zor publikoaren zama arindu egin behar da, eta inbertsioen lehentasunak ez dira kulturarenak, mantendu behar dena mantendu egingo baldin bada ere.

Jose Maria Gorordo ICV/EHE taldeak banderatzat hartu du probintzien arteko lehia hori. Lehen pausoak eman ditu: lurraldeen errepresentazio «desorekatua» salatu, lurralde bakoitzak egiten duen aportazio ekonomikoaren banaketaren errebisioa eskatu, Bilbo euskal hiriburutzat errebindikatu eta orkestra sinfonikoen isilpeko gatazka ikur bihurtu.

Gorordok Bilbon du indarra, Bizkaia osora zabaltzea nahi lukeena. Baina dirudienez, hasi dira talde barruko banaketak. Etorkizunak esango du dagoen dagoenean geratu eta Gorordorekin urtuko den. Zabalduko balitz, ikusi egin behar zer ekarriko digun antzerako beste esperientzia batzuk ikusiz. □

ETXENAGUSIA

Gotzainen izendapenak, edo hobe esanik Bilborako euskalduna ez den gotzaina izendatzearen auziak, ilunpean jarri du Karmelo Etxenagusia gotzain laguntzailea. Izango du ma-

kuluen beharrik aldean hartu beharko duen konponbehar eta itzultzaile zereginagatik. Baina goragoan Bizkaia aipatu dugunez, beharbada beste Bizkaia bat, ezin ahaztu Mikel Zaraterekin batera lurralde honetan euskal alfabetatzearen alde egin zuen lana. Aldi hartako gatazta eta eztabaidak alde batera utzirik, maisu izan genuenontzat beti geratuko zaigu azalaren mintzetik berez-berez ateratzen zitzaion iparraldeko euskal idazleenganako maitetasuna, eta hori, ez ahantzi, iparraldeko zenbait idazle proiektu legez erabiltzen zen aldian.□

LITERATURA

XABIER MENDIGUREN

20 URTE

20 urte dira Aresti hil zela. Beste horrenbeste Franco joan zela. Bi data horiek marka lezakete 75ean amaitzen den aldia. Bada 3. bat ere, aldi berria iragartzen duena: 75ean kaleratu zuten *Panpina ustela* aldizkari berritzaile eta ikonoklasta Koldo Izagirrek eta Bernardo Atxagak.

Hau dena askotan azaldutako kontua da, eta ez luke berez efemeride-errepikatzearena beste baliorik izango. Hala ere, 95eko uda-atari honetan liburu bana kaleratu zuten bi idazle horiek, oraindik ere sorkuntzarako emankor eta gure kultur panoramako protagonista izaten jarraitzen dutela erakutsiz; bestalde, idazten ari naizen uda-amaieran beste ezer askorik kaleratu ez denez gero, bi liburu horiek hartuko ditut iruzkintxo honen oinarritzat, zuengana iristerako dextenteko atzerapenarekin ibiliko garen arren.

Zeru horiek du izena Bernardo Atxagaren nobela berriak. Nobela laburra, aurretik argitara emandako *Zeruak* irakurraldi-liburuxkarekin *amplificatio* modukoa. Bere aurreko *Gizona bere bakardadean* hartako unibertso literario bertsuan segitzen